

Jan Tomczak

"Grundkurs Religion - Unterrichtswerk für katholische Religionslehre in der gymnasialen Oberstufe", Albert Schlereth, Walter Lang, München 1977 : [recenzja]

Collectanea Theologica 49/2, 202-204

1979

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

bodne pole działania dla indywidualnego podziału zadań. Charakterystycznymi cechami emancypacji w rodzinie jest według autora pewna osobista niezależność w myśleniu i w odczuwaniu oraz zdolność do równoczesnego życia w zadowalających stosunkach rodzinnych.

Treść książki została podzielona na trzy tezy. Pierwsza z nich mówi, że wątpliwości i problemy związane z emancypacją w rodzinie są następstwami szeregu nieprzeżytych konfliktów ambiwalentnych. Właściwe zrozumienie konfliktów i dążeń przeciwstawnych oraz reagowanie na nie i rozwiązywanie ich jest niezbędną drogą w kształtowaniu emancypacyjnych stosunków w rodzinie.

W drugiej tezie autor twierdzi, że do odnalezienia siebie samego człowiek potrzebuje grupy. Zastanawia się również Winkler kiedy, a raczej czy nasze zwykłe życie rodzinne okazuje się optymalnym przeżywaniem grupowym. Wspominając różne możliwe formy kształtowania rodziny, omawia problem aktywności zawodowej matek, zagadnienie życia razem we wspólnotach mieszkaniowych i małżeństw czasowych.

W trzeciej tezie uświadamia, że dla podniesienia szansy coraz większego urzeczywistnienia emancypacji jednostki, potrzebna jest szeroko otwarta rodzina, w której panują zmienne stosunki zewnętrzne i elastyczny podział ról. Aby osiągnąć taki stan w rodzinie, trzeba uwolnić się od tych czynników ideologicznych i różnych tabu, które hamują tworzenie warunków sprzyjających emancypacji.

Po omówieniu każdej z dwóch pierwszych tez autor kieruje do czytelnika po dziesięć pytań, które pomagają mu uczynić poruszane zagadnienia bardziej własnymi i osobistymi, wpływającymi na kształtowanie jego życia.

Zważywszy, że emancypacja jest związana ze światopoglądem i religią człowieka, warto zaznaczyć, iż wypowiedzi wyrażone w tej książce, odzwierciedlają poglądy ewangelickiego teologa, który równocześnie w teorii i w praktyce czuje się związany psychoanalizą.

Omawiana książka może pomóc osobom zainteresowanym życiem rodzinnym bardziej świadomie dostrzegać konflikty i znajdować ich rozwiązania.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa

Grundkurs Religion — Unterrichtswerk für katholische Religionslehre in der gymnasialen Oberstufe:

1. Semester — Albert Schlereth, *Glauben und Wissen*;
2. Semester — Walter Lang, *Die Frage nach Gott*, München 1977, Kösel-Verlag, s. 166+167.

Podstawowy kurs religii obejmuje cztery odrębne książki, opracowane przez czterech redaktorów. Zawierają one materiały dla katolickiej nauki religii na poziomie licealnym przeznaczone na cztery semestry. Oprócz omawianych obecnie dwóch pierwszych części istnieją dwie następne, z których jedna porusza zagadnienia dotyczące człowieka, a druga — problemy związane z życiem chrześcijańskim w społeczeństwie, a więc w państwie i w Kościele.

Przedstawiane obecnie książki nie są podręcznikami metodycznymi. Nie ukazują bowiem sposobów nauczania podanych treści. Tylko Albert Schlereth w swojej części wymienia cele dydaktyczne, dotyczące zdobywania wiedzy i sprawności, do których ona powinna prowadzić, czy raczej umiejętności umysłowych, które mają się rozwinąć przez poznane treści. Autorzy nie zajmując się dydaktyką i pedagogiką, dostarczyli wiele materiału w zakresie wiedzy. Poza własnymi tekstami (raczej skąpyimi) redaktorzy zgromadzili wyciągi z wielu dzieł różnych myślicieli wierzących i niewierzących. Ukazali w ten sposób świadectwa i doświadczenia ludzi na temat stosunku między wiarą i wiedzą oraz ludzkiego przeżywania Boga i problemów związanych z Jego istnieniem. Dzięki zebranemu materiałowi, który tak plastycznie po-

kazuje problemy, omawiane pozycje mogą być niezwykle pomocnymi książkami do nauki religii.

Pierwszy tom zatytułowany *Wiara i wiedza* jest podzielony na cztery rozdziały. Pierwszy rozdział wyjaśnia, co jest przedmiotem dogmatów i teologii oraz nauk doświadczalnych. Występują więc w nim takie problemy jak: skąd teologia czerpie swą wiedzę? co znaczy wiedzieć i co znaczy wierzyć? pod jakimi warunkami nauki przyrodnicze i teologia mogą dojść do podobnych wyników? czy nasze poznanie ma granice? jak mogą współdziałać owocnie wiedza i wiara? Drugi rozdział zajmuje się możliwościami i ograniczeniami języka i mowy ludzkiej w nauce i w religii. W trzecim rozdziale autor uczynił centralnym punktem rozważań pojęcie ideologii. Ideologie bowiem przyczyniają się do powstawania nieraz wrogich religii mentalności. Czwarty rozdział zajmuje się przyszłością widzianą przez futurologie i przez różne religie. Omawiane są więc w nim takie zagadnienia jak: co może wnieść religia i nauka do kształtowania w sposób ludzki warunków życia? czy wiara i wiedza mogą się wzajemnie uzupełniać? i w jaki sposób ta współpraca mogłaby się kształtować?

Każdy rozdział składa się z czterech jednostek tekstowych. Pierwsza jednostka zawiera teksty wprowadzające i sytuacyjne, zwracające uwagę na problem. Druga oświetla ten problem z różnych punktów widzenia, aby umożliwić wyjaśnienie. W trzeciej jednostce znajdują się teksty przydatne do opracowania zgodnej z chrześcijańską wiarą odpowiedzi na poruszone problemy. W czwartej jednostce jest zwrócona uwaga na konsekwencje, które wynikają z chrześcijańskiej wiary.

Drugi tom pt. „Pytanie o Boga” jest podzielony na pięć rozdziałów. Stara się w nim autor doprowadzić czytelników do odpowiedzi na pytania: czy istnieje Bóg?, gdzie albo jak można Go znaleźć? Pierwszą odpowiedź na te pytania daje dzisiaj doświadczenie Boga, ponieważ ono zaspokaja naszą potrzebę bezpośredniego kontaktu. O tym doświadczeniu Boga jest mowa w pierwszym rozdziale. Ponieważ ludzkie doświadczenia Boga są zależne od naszych uzdolnień i od sposobu myślenia uwarunkowanego epoką, autor uznał za konieczny drugi rozdział, w którym zastanawia się nad pojęciami Boga, a raczej nad wyobrażeniami o nim i nad sposobem przedstawiania go sobie. Te pojęcia są związane z obrazami, nie zawsze prawdziwymi, a zawsze wieloznacznymi i nie wyrażającymi pełnej prawdy o Bogu. Dlatego nie tylko nie otwierają drogi do wymienionej rzeczywistości, ale mogą ją również zniekształcać. Stąd w trzecim rozdziale jest poruszany problem możliwości i granic poznania Boga. Autor ukazuje, że dzisiaj widzimy wyraźniej niż ludzie w dawniejszych czasach, ograniczenie naszej zdolności poznawania. Oni sądzili, że uzyskali wysoki stopień pewności w poznaniu Boga. Walter L a n g tymczasem utrzymuje, że można tylko wykazać, iż nasze myśli o Bogu nie są sprzeczne w stosunku do pozostałego naszego poznania. Ponieważ poznanie Boga jest niedoskonałe, więc ludzie przeczą Jego istnieniu, o czym jest mowa w czwartym rozdziale. Ponadto znajdujemy w nim rozważanie o tajemnicy zła, które sprawia, że człowiek nie chce wierzyć. Gdy jednak Bóg objawił się ludziom zwłaszcza przez Chrystusa i przemówił do nich, stało się ostatecznie bez znaczenia to, co inni o nim myśleli lub z jakich powodów go negowali — wyjaśnia autor. Według niego nie istnienie Boga, lecz Jego działanie w historii jest decydującą racją, dlaczego chrześcijanie wierzą w Boga.

Podobnie jak w tomie pierwszym każdy rozdział drugiego tomu składa się z czterech jednostek tekstowych, które spełniają analogiczną rolę.

Warto jeszcze zaznaczyć, że tom pierwszy zawiera około 15, a drugi około 20 różnych ilustracji. Na końcu każdego tomu zostało umieszczone w porządku alfabetycznym krótkie wyjaśnienie terminów występujących w tekstach i wykaz autorów cytowanych wypowiedzi z krótką informacją o nich.

Zebrane oraz logicznie uporządkowane wypowiedzi wielu myślicieli czynią omawiane książki przydatnymi dla tych, którzy zajmują się kształtowaniem wiary u młodych chrześcijan. Za takie je uznała również komisja do spraw podręczników Konferencji Episkopatu RFN.

ks. Jan Tomczak SJ, Warszawa